

I

Like før min bror Jem ble tretten år, brakk han armen, et stygt brudd i albuen. Bruddet ble helet, og Jem ble beroliget i sin frykt for aldri å kunne spille fotball mer – da det var på det rene, tenkte han sjelden på skaden sin. Den venstre armen var blitt noe kortere enn høyrearmen. Når han sto eller gikk, sto håndbaken i rett vinkel til kroppen, tomme-len langs låret. Det gjorde ham ikke det minste, bare han kunne dribble og tackle.

Da det hadde gått så mange år at det var blitt mulig for oss å se tilbake på dem, hendte det at vi drøftet de begivenhetene som hadde ført til ulykken. Jeg holder på at Ewell-folket var de som satte det hele i gang, men Jem, som var fire år eldre dengang, sa at det begynte lenge før det. Han sa det begynte den sommeren Dill kom til oss, da Dill første gang satte oss på tanken å få Boo Radley til å komme ut.

Jeg sa at hvis han ville se stort på det, begynte hele greia i virkeligheten med Andrew Jackson. Hadde general Jackson ikke jaget Creek-indianerne oppover elva, ville Simon Finch ikke ha padlet opp Alabama-floden, og hvor ville vi ha vært, om han ikke hadde gjort det? Vi var for gamle til å avgjøre uenigheten med nevekamp, så vi spurte Atticus. Far sa at vi hadde rett begge to.

Vi var sydstatsfolk, og det var en kilde til skam for enkelte i familien at vi ikke hadde kjente forfedre på noen av sidene i slaget ved Hastings. Det eneste vi hadde var Simon Finch, en apoteker fra Cornwall, som kom over og fanget pelsdyr, og som var enda mer gjerrig enn han var gudfryktig. I England hadde Simon ergret seg over at de som kalte seg metodister, ble forfulgt av sine mer frisinne brødre i troen, og

ettersom Simon selv kalte seg metodist, arbeidet han seg over Atlanteren til Philadelphia, derfra til Jamaica, derfra til Mobile, og oppover til Saint Stephens. Simon hadde lagt seg på hjerte John Wesleys strenge regler om bruken av mange ord i kjøp og salg, og tjente grove penger på å kurere folk og selge medisiner. Men i dette kall kjente han seg ikke trygg, han kunne bli fristet til å gjøre ting han visste ikke var til Guds ære, såsom å henge på seg smykker av gull eller kostbar klesdrakt. Slik ble det til at Simon, som riktignok glemte sin lærers forbud mot å eie mennesker som det var kveg, kjøpte tre slaver og med deres hjelp ryddet en gård på bredden av Alabama-floden, sekstisytti kilometer ovenfor Saint Stephens. Bare én gang vendte han tilbake til Saint Stephens, for å finne seg en kone, og sammen med henne påbegynte han en slekt der døtrene var i flertall. Simon nådde en imponerende alder og døde som en rik mann.

Det var skikken for mannfolkene i slekten å bli på Simons plantasje, Finch's Landing, og leve av bomullsdyrking. Gården bar seg – den var beskjeden i sammenlikning med kongerikene omkring, men Landing produserte allikevel alt som trengtes til å opprettholde livet, unntatt is, hvetemel og klær, som kom med elvebåtene fra Mobile.

Simon ville sett på striden mellom Nordstatene og Sydstatene med vanmektig raseri, ettersom den førte til at etterkommerne hans ble ribbet for alt, bortsett fra selve eiendommen. Allikevel holdt tradisjonen seg ubrutt, de holdt seg på gården og levde av jorden helt til vel inn i det tyvende århundre, da min far, Atticus Finch, reiste til Montgomery for å studere jus, og den yngre broren dro til Boston for å studere medisin. Søsteren, Alexandra, var den av søstrene som ble igjen på Landing-plantasjen. Hun giftet seg med en fåmælt mann som tilbragte det meste av sin tid i en hengekøye nede ved elva, mens han funderte på om det var fisk i snørene han hadde satt ut.

Da min far hadde fått sin sakførerbevilling, kom han hjem igjen til Maycomb og begynte å praktisere. Maycomb, en tredve kilometer øst for Finch's Landing, var distriktshoved-

staden i Maycomb County. Atticus' kontor i tinghuset inneholdt ikke stort annet enn en knaggerekke, en spyttbakke, et dambrett, og et rent og prydelig eksemplar av Lovbok for Alabama. De første to klientene han hadde, var også de siste to personer som ble hengt i Maycomb distriktsfengsel.

Atticus hadde oppfordret dem til å overgi seg til statens nåde, erklære seg skyldige til mord av annen grad, og dermed berge livet. Men det var folk av Haverford-slekten, og i Maycomb var dette navnet ensbetydende med naut og sribukk. Haverford-karene hadde gjort ende på den fremste smeden i Maycomb under en trette som hadde sin årsak i at han etter deres mening hadde stengt inne en hoppe på ulovlig vis. De hadde vært så uforsiktlige å gjøre ende på smeden i nærvær av tre vitner, og sto fast på at kjeltringen hadde fått det han fortjente, det kunne være forsvar godt nok. De fastholdt å påstå seg ikke-skyldige i mord av første grad, så det var ikke stort Atticus kunne gjøre for klientene sine bortsett fra å være til stede ved deres jordiske avferd, en hending som sannsynligvis var begynnelsen til min fars dype motvilje mot å praktisere strafferett.

I de første fem årene i Maycomb praktiserte Atticus sparring mer enn noe annet. Og i flere år etter det investerte han det han tjente i brorens utdannelse. John Hale Finch var ti år yngre enn far, og valgte å studere medisin på et tidspunkt da bomullen ikke kastet noe av seg. Men etter at han hadde fått onkel Jack i vei, fikk Atticus et rimelig utkomme av jusen. Han likte seg i Maycomb, han var født og båret i Maycomb County. Han kjente sine folk, de kjente ham, og på grunn av Simon Finch's flid var Atticus, gjennom slekt eller inngifte, i familie med nesten hver eneste familie i byen.

Maycomb var en gammel by, men det var en trett gammel by da jeg først kjente den. I regnvær ble gatene til rødlig søle, graset grodde på fortauene, tinghuset sto vaklevorent på torget. På en eller annen vis var det varmere den gang – en svart bikkje stønnet en sommerdag, skrinne muldyr forspent for kjerrer ristet seg for fluer i den trykkende skyggen

under de skjeggete eikene på torget. De stive snippene til mannfolkene var bløte klokken ni om morgenen. Damene badet før klokken tolv, og etter ettermiddagsluren klokken tre, og når kvelden falt på, var de som bløte kaker med glasure av svette og søtlig talkumpudder.

Folk rørte langsomt på seg den gang. De vandret over torget i ro og mak, trasket inn og ut av butikkene som vendte ut mot plassen, tok den tiden de trengte, til alt. En dag var fire og tyve timer lang, men virket lenger. Det var ingen hast, for det var ingen steder å gå, ingenting å kjøpe, og ingen penger å kjøpe for, ingenting å se utenfor grensene av Maycomb County. Men det var en tid av uklar optimisme for enkelte av menneskene – Maycomb County hadde nylig fått vite at en ikke hadde noe å frykte, unntatt frykten selv.

Vi bodde i hovedgaten i boligstrøket i Maycomb, Atticus, Jem og jeg, pluss Calpurnia, hushjelpen vår. Jem og jeg hadde ikke noe å si på far – han lekte med oss, leste høyt for oss, og behandlet oss med høflig avstand.

Calpurnia var noe annet igjen. Hun var bare knoker og bein, hun var nærsynt, hun skjelte, hånden hennes var bred som et sengegjerde og dobbelt så hard. Hun kommanderte meg ut av kjøkkenet hele tiden, spurte meg hvorfor jeg ikke kunne oppføre meg så pent som Jem når hun visste at han var eldre, og ropte meg inn når jeg ikke var klar til å komme hjem. Slagsmålene våre var historiske og ensidige. Calpurnia vant alltid, mest fordi Atticus alltid tok hennes parti. Hun hadde vært hos oss helt siden Jem ble født, og jeg hadde kjent hennes tyranni i huset så lenge jeg kunne huske.

Mor døde da jeg var to år, så jeg merket ikke at hun var borte. Hun var født Graham, fra Montgomery. Atticus traff henne da han første gang ble valgt til statens lovgivende forsamling. Han var middelaldrende da, hun var femten år yngre enn ham. Jem var resultatet av det første året av deres ekteskap. Fire år senere ble jeg født, og to år etter døde mor plutselig av hjerteslag. De sa at det lå til slekten. Jeg savnet henne ikke, men jeg tror Jem gjorde det. Han husket henne tydelig, og av og til kunne han midt i leken komme med et

langt sukk, og stikke av og leke for seg selv bak vognskjulet. Når han hadde det på den måten, hadde jeg vett nok til å la være å bry ham.

Da jeg var nesten seks år og Jem var nesten ti, gikk sommertidsgrensene våre (slik at vi kunne høre Calpurnia rope) fra fru Henry Lafayette Dubose's hus to hus nord for oss, til Radley-huset tre hus syd for oss. Vi kjente oss aldri fristet til å overskride dem. I Radley-huset bodde ukjente vesener, bare skildringen av dette mystiske var nok til å få oss til å oppføre oss pent i flere dager. Fru Dubose var det jævligste som fantes.

Det var den sommeren Dill kom til oss.

Tidlig en morgen da vi hadde begynt dagens lek i bakgården hos oss, hørte Jem og jeg noe fra kjøkkenhagen hos naboen, frøken Haverford. Vi sprang bort til nettinggjerdet for å se om det var en hvalp der – frøken Rachels terrier ventet seg – i stedet fant vi en som satt og så på oss. Når han satt, var han ikke stort høyere enn plantene i kjøkkenhagen. Vi glodde på ham til han snakket til oss.

– Morn.

– Morn sjøl, sa Jem elskverdig.

– Jeg heter Charles Baker Harris, sa han. – Jeg kan lese.

– Hva med det? sa jeg.

– Jeg bare tenkte dere ville vite at jeg kan lese. Hvis du har noe som skal leses, kan jeg gjøre det for deg ...

– Hvor gammel er du, spurte Jem. – Fire og et halvt?

– Snart syv.

– Da er det ikke noe rart vel, sa Jem og viste med tommelfingeren bort på meg. – Småen her har kunnet lese helt siden hun ble født, og hun hakke engang bynt på skolen. Du er nokså liten til å være snart syv.

– Jeg er liten, men jeg er gammel, sa han.

Jem strøk håret tilbake fra øynene for å se bedre. – Hvorfor kommer du ikke over, Charles Baker Harris? sa han.

– Jøss, for et navn.

– Dæ’kke noe rarere enn ditt. Tante Rachel sier at du heter Jeremy Atticus Finch.

Jem så morsk ut. – Jeg er stor nok til å passe til navnet, sa han.

– Navnet ditt er lenger enn du er sjøl – sikkert en halv meter lenger.

– De bruker å si Dill til meg, sa Dill, og strevet med å komme under gjerdet.

– Lettere å gå over enn under, sa jeg. – Hvor er du fra?

Dill var fra Meridian, Mississippi, skulle være i sommerferien hos tanten sin, frøken Rachel, og skulle være i Maycomb hver sommer fra nå av. Familien hans var fra Maycomb County opprinnelig, moren hadde jobb hos en fotograf i Meridian, hun hadde sendt inn bilde av ham til en konkurranse om Det vakreste barn og hadde vunnet fem dollar. Så ga hun pengene til Dill, og han gikk på kino tyve ganger for dem.

– Vi har ingen kino her, bare filmer om Jesus på Rådhuset av og til, sa Jem. – Har du sett noe som var noe tess?

Dill hadde sett *Dracula*, en åpenbaring som beveget Jem til å se på ham med begynnende respekt. – Fortell om den, sa han.

Dill var en merkverdighet. Han hadde på seg blå korte bukser av lin, de var knappet på skjorten, håret var snøhvitt og klistret til hodet som tynne andedun. Han var et år eldre enn meg, men jeg var mye høyere. Mens han fortalte det gamle sagnet skiftet øynene hans i lyst og mørkt, latteren var brå og lykkelig, hele tiden dro han i en lokk som hang ned midt i pannen.

Da Dill hadde fått *Dracula* til å forsvinne i støv, og Jem sa at filmen hørtes morsommere enn boken, spurte jeg Dill hvor faren hans var. – Du ha’kke sagt noe om han.

– Har ingen.

– Er’n død?

– Nei

– Når’n ikke er død da har du vel en far, vel?

Dill ble rød og Jem ba meg holde kjeft, et sikkert tegn på at Dill var blitt gransket og funnet god nok. Etter dette gikk sommeren med de vanlige sommerens gleder: stelle på huset vårt oppe i trærne, det var bygget mellom to kjempestore morbærtrær i hagen bak huset. Så sloss vi, gikk gjennom hele repertoaret vårt av dramaer som var bygget på verker av Oliver Optic, Victor Appleton, og Edgar Rice Burroughs. Her var det heldig at vi hadde med Dill. Han spilte de karakterrollene som ellers ble tvunget på meg – apen i Tarzan, Crabtree i Speiderguttene, Damon i Tom Swift. Slik ble vi kjent med Dill, han var som en Merlin i lommeformat, med hodet susende fullt av ville planer, underlige lengsler, og merkelige påfunn.

Men mot slutten av august var vi lei av alle skuespillene, etter utallige gjentakelser, og det var da Dill kom på ideen å få Boo Radley til å komme ut.

Dill var besatt av huset, Radley Place. Trass i alle advarsler og forklaringer fra oss ble han trukket til det som månen trekker til seg vann, men ikke nærmere enn lyktestolpen på hjørnet, på trygg avstand fra Radley-porten. Der ble han stående i lange tider, med armen omkring den tykke stolpen, og glodde og funderte.

Radley-huset stakk frem i en skarp kurve bortenfor vårt hus. Når en gikk mot syd, kom en rett mot verandaen på forsiden, fortauet svinget og gikk langs tomten. Huset var lavt, engang hadde det vært hvitt med bred veranda og grønne skodder, men det var for lenge siden mørknet til samme skifergrå farge som gårdsplassen omkring. Regnmorkne takstein hellet utover takrennen over verandaen. Restene av et gjerde vocket vinglende gårdsplassen, en plass som aldri ble feiet eller raket, og der det vokste Johnson-gras og falsk tobakk og annet ugras i overflod.

Inne i huset levde et ondskapsfullt spøkelse. Folk sa at han virkelig levde, men Jem og jeg hadde aldri sett ham. Folk sa han gikk ut om kvelden når det ikke var måne, og kikket inn gjennom vinduene til folk. Når azaleaene til folk frøs en kald natt, var det fordi han hadde pustet på dem.

Alle slags små forbrytelser som i hemmelighet ble begått i Maycomb, var hans verk. En gang ble byen terrorisert av en serie uhyggelige, nattlige hendinger–kyllinger og bikkjer og katter ble funnet mishandlet. Enda forbryteren var Gærne Addie, som senere druknet seg i Barkers Eddy, skjelte folk fremdeles bort på Radley-huset, uvillige til å gå fra de første mistankene sine. Ingen neger ville gå forbi Radley-huset når det var mørkt, da gikk de over til fortauet på den andre siden og plystret der de gikk. Skolegården i Maycomb støtte opp til baksiden av Radleys tomt. Fra hønsegården til Radleys rystet høye pecan-trær nøttene sine ned i skolegården, men de ble liggende uten at barna rørte dem – nøtter fra Radleys ville ta livet av en. En baseball som ble slått inn over gjerdet til Radleys var en mistet ball, det var ikke mer å gjøre med det.

Elendigheten i dette huset tok til mange år før Jem og jeg ble født. Radley-familien var velkomne overalt i byen, men de holdt seg for seg selv, en tilbøyelighet som i Maycomb var utilgjengelig. De gikk ikke i kirken, det var ellers Maycombs fremste fornøyelse, Radleyene dyrket sin Gud hjemme hos seg selv. Fru Radley gikk sjelden eller aldri over gaten for å ta en kopp formiddagskaffe med naboene, og i alle fall var hun ikke med i en eneste misjonsforening. Herr Radley gikk til byen hver dag klokken halv tolv og kom tilbake klokken tolv presis, undertiden bar han på en brun papirpose som folk i nabolaget gikk ut fra var full av matvarer til huset. Jeg har aldri visst hva gamle herr Radley levde av – Jem sa at han «kjøpte opp bomull», en høflig omskrivning for et liv i lediggang – men herr Radley og hans kone hadde bodd der med de to sønnene sine så lenge noen kunne huske.

Skoddene og dørene i Radley-huset var stengt om søndagene, en annen ting som var mot skikken i Maycomb. Lukkede dører betydde sykdom eller kulde, ett av to. Av alle dager var søndagen høytidelig visittdag: damene hadde korsett, mannfolkene gikk med jakke, barna hadde sko på bena. Men gå opp trappen til Radleys og rope: Morn! inn gjennom inngangsdøren en søndagsettermiddag – det var noe

naboene aldri gjorde. Det var ingen dørskodder på Radley-huset. En gang spurte jeg Atticus om det noengang hadde vært dørskodder der, Atticus sa ja, men før jeg var født.

Etter sagnet som gikk i nabolaget, hadde den yngste Radley-gutten, som da var en seksten– sytten år, blitt kjent med noen av Cunningham-guttene fra Old Sarum, det var en vidt utbredt og besynderlig stamme nord i distriktet, og de var det nærmeste en bande som noensinne hadde opptrådt i Maycomb. De gjorde ikke stort, men nok til å bli snakket om av byens folk, og offentlig advart fra tre prekestoler. De tok bussen til Abbottsville om søndagen og gikk på kino. De gikk på dans på distriktets spillehelvete, *Duggdråpen Vertshus og Fiskerkro*. De eksperimenterte med hjemmebrent whisky. Ingen i Maycomb hadde mannsnot til å fortelle herr Radley at gutten hans var i dårlig selskap.

En natt, i et anfall av overstrømmende livslyst, rygget guttene en lånt skramlebil rundt hele torget, satte seg til motverge mot å bli arrestert av Maycombs urgamle vekter, herr Conner, og låste ham inn i uthuset bak tinghuset. Byen besluttet at noe måtte gjøres. Herr Conner sa at han hadde kjent igjen hver og en, og at han var fast bestemt på at de ikke skulle slippe fra det uten straff. Dermed kom guttene opp for ungdomsdomstolen, anklaget for gateuorden, forstyrrelse av offentlig fred og sikkerhet, vold og legemsfor nærmelse, samt uhøvisk og blasfemisk språkbruk i nærvær av en kvinnelig person. Dommeren spurte herr Conner hvorfor han hadde tatt med denne siste anklagen. Herr Conner sa at de bante og svor så høyt at han var sikker på at hver eneste dame i Maycomb hadde hørt dem. Dommeren besluttet å sende guttene til statens yrkesskole, der gutter under tiden ble sendt uten noen annen grunn enn å sørge for at de fikk skikkelig mat og hus – det var ikke noe fengsel, og det var ingen skam å komme dit. Herr Radley mente at det var det. Hvis dommeren slapp Arthur fri, ville herr Radley sørge for at det ikke ble mer bråk med Arthur. Dommeren visste at herr Radley var mann for sitt ord, og var glad til for denne løsningen.

De andre guttene gikk på yrkesskolen og fikk den beste utdannelsen av dette slaget som det var mulig å få i staten, en av dem arbeidet seg til og med frem til ingeniør, på den tekniske skolen i Auburn. Dørene til Radley-huset var lukket på hverdager så vei som søndager, og herr Radleys gutt ble ikke sett igjen på femten år.

Men det kom en dag, det var såvidt Jem kunne huske det, da en hørte om Boo Radley og han ble sett av flere mennesker, men ikke av Jem. Han sa at Atticus aldri snakket stort om Radley-familien. Når Jem spurte ham ut, fikk han bare til svar at Jem kunne passe sine egne saker, og la Radley's passe sine, det hadde de rett til. Men da det hendte sa Jem at Atticus ristet på hodet og sa, – Hm, hm, hm. –

Så Jem fikk det meste av opplysningene sine fra frøken Stephanie Crawford, en sladrekjerring i nabolaget, som sa at hun visste om alt sammen. Etter frøken Stephanie gikk det slik for seg, at Boo satt i stuen og klippet notiser ut av *Maycomb Tribune* for å klistre inn i utklippsboken sin. Faren kom inn i værelset. Idet herr Radley gikk forbi, kjørte Boo saksen inn i leggen på far sin, trakk den ut igjen, tørket den på buksene sine, og fortsatte med det han holdt på med.

Fru Radley sprang ut på gaten og skrek at Arthur holdt på å slå ihjel alle i huset, men da sheriffen kom, fant han Boo sittende i stuen fremdeles, og klippe ut av avisen. Da var han tre og tredve år gammel.

Frøken Stephanie sa at gamle herr Radley sa at ingen Radley skulle komme på asyl, da det ble foreslått at et opphold i Tuscaloosa kunne være bra for Boo. Boo var ikke gal, han var bare litt nervøs av og til. Det var helt rimelig å sperre ham inne, det kunne herr Radley gå med på, men han sto fast på at Boo ikke måtte anklages for noe – han var ingen forbryter. Sheriffen hadde ikke hjerte til å sette ham i fengsel sammen med negrene, dermed ble Boo låst inne i kjelleren under tinghuset.

Hvordan Boo kom tilbake fra kjelleren og hjem igjen sto tåkefullt for Jems erindring. Frøken Stephanie Crawford sa at noen i bystyret sa at hvis han ikke lot Boo få komme hjem

igjen, ville han dø av fuktighet, så rått var det i kjelleren. Dessuten kunne ikke Boo i all evighet leve på det offendiges bekostning.

Ingen vet hva slags truselsmidler herr Radley brukte for å holde Boo ute av syne, men Jem tenkte seg at herr Radley holdt ham lenket til sengen for det meste. Atticus sa nei, det var ikke slik det hang sammen, det fantes andre måter å gjøre folk til spøkelser.

Jeg husker at jeg av og til så fru Radley lukke opp inngangsdøren, gå ut på verandaen, og helle vann på canna'ene sine. Men hver dag så Jem og jeg herr Radley gå frem og tilbake til byen.

Han var en mager, tørr mann med læraktig hud og fargeløse øyne, så fargeløse at de ikke fanget lyset. Kinnbena var skarpe og munnen bred, med smal overleppe og tykk underleppe. Frøken Stephanie Crawford sa at han var så rakrygget at Guds ord var den eneste loven som gjaldt for ham, og vi trodde henne, for herr Radley var stiv som en linjal i ryggen.

Han snakket aldri til oss. Når han gikk forbi så vi ned i bakken og sa – Goddag, herr Radley, – og han hostet til svar. Den eldste sønnen til herr Radley bodde i Pensacola. Han kom hjem hver jul, og var et av de få mennesker vi noengang så gå inn eller ut av huset. Fra den dagen herr Radley hentet Arthur hjem igjen, var huset et dødt hus, sa folk.

Men det kom en dag da Atticus sa at han skulle la oss få gjennomgå hvis vi bråket det allerminste ute i hagen, og han ga Calpurnia i oppdrag å øve rettferdighet hvis hun hørte en låt fra oss når han ikke var hjemme. Herr Radley lå for døden.

Han tok sin tid til å dø. Det sto sagkrakker og sperret veien for begge ender av Radleys tomt, det ble lagt halm på fortauet, trafikken ble omdirigert til sidegaten. Dr. Reynolds parkerte bilen sin utenfor vårt hus og spaserte bort til Radleys hver gang han var i sykebesøk. Jem og jeg listet oss lydløse omkring i hagen i dagevis. Endelig ble sagkrakkene

tatt bort, og vi sto og så på fra verandaen da herr Radley gjorde sin siste reise forbi vårt hus.

– Der drar det styggeste mennesket Vårherre har blåst liv i, mumlet Calpurnia, og spyttet ettertenksomt ned i gården. Vi så forundret på henne, for det var sjelden Calpurnia kom med bemerkninger om hvordan hvite mennesker geberdet seg.

I nabolaget var det den alminnelige mening at når herr Radley var kommet under jorda ville Boo komme ut igjen, men da måtte folk tro omigjen. Den eldre broren hans vendte hjem fra Pensacola og kom i herr Radleys sted. Den eneste forskjellen på ham og faren var alderen. Jem sa at herr Nathan Radley «kjøpte opp bomull» han også. Men herr Nathan svarte oss imidlertid, når vi sa god dag, og av og til så vi ham komme hjem fra byen med et ukeblad i hånden.

Jo mer vi fortalte Dill om Radley'ene, jo mer ville han ha greie på, jo lenger ble han stående og omfavne lyktestolpen på hjørnet, jo mer nysgjerrig ble han.

– Lurer på hva han gjør der inne, mumlet han.

– Det er akkurat som han skulle komme og stikke hue ut av døra hvert øyeblikk.

Jem sa, – Han går ut, skjønner du, men bare når det er bekmørkt. Frøken Stephanie Crawford sa at hun våknet opp midt på natta en gang og så at han kikket rett inn gjennom vinduet til henne ... sa at hue hans var akkurat som en dauingskalle som glodde rett på henne. Har du aldri våknet om natta og hørt ham, Dill? Han går slik ... Jem dro bena etter seg gjennom singelen. – Hvorfor tror du frøken Rachel er så nøye med å låse alle steder om kvelden? Jeg har sett sporene etter ham mange ganger i bakgården hos oss, og en natt hørte jeg at han klorte på kjøkkendøra, men han var vekkt da Atticus kom ut.

– Lurer på åssen han ser ut? sa Dill.

Jem ga en rimelig beskrivelse av Boo: han var vel to meter høy, hvis en skulle dømme etter fotsporene, han spiste ekorn og katter, hvis han fikk tak i dem, åt kjøttet rått, det var

derfor hendene hans var blodflekket; hvis en spiste et dyr rått, kunne en aldri vaske av blodet. Det var et langt tagget arr over hele ansiktet hans, de tennene han hadde igjen var gule og råtne, øynene sto ut av hodet på'n, og han siklet og savlet nesten hele tiden.

– La oss prøve å få ham til å komme ut, sa Dill. – Jeg skulle så gjerne se åssen han ser ut.

Jem sa at hvis Dill hadde lyst til å bh slått ihjæl, var det bare å gå rett bort til inngangsdøra og banke på.

Det første toktet vårt kom istand fordi Dill veddet *Det grå spøkelset* mot to Tom Swift-blad på at Jem aldri ville våge seg lenger enn til grinda hos Radley. I hele sitt liv hadde Jem aldri gitt seg når noen sa han ikke torde.

Jem grunnet på det i tre dager. Jeg går ut fra at han satte æren høyere enn livet, for maset til Dill gnog på ham: Du tør ikke, sa Dill første dagen. D'ække det at jeg ikke tør, jeg syns bare det er frekt, sa Jem. Dagen etter sa Dill: Du tør ikke så mye som å stikke stortåa di inn på gårdsplassen til Radley en gang. Jem sa at det torde han vel, han hadde gått forbi Radley-huset på vei til skolen hver eneste dag i hele sitt liv.

– Løpt, mener du, sa jeg.

Men Dill fikk hull på ham tredje dagen, da han sa til Jem at folk hjemme i Meridian i alle fall ikke var så vettskremte som folk her i Maycomb, han hadde aldri sett så livredde folk som her i Maycomb.

Dette var nok til å få Jem til å marsjere bort til hjørnet, der ble han stående og lene seg mot lyktestolpen, og så på Radley-grinda der den hang skakt på det hjemmegjorte hengelet.

– Jeg håper du har fått inn i hue at han kommer til å slå ihjæl hver og en av oss, Dill Harris, sa Jem, da vi kom bort til ham. – Legg ikke skylda på meg når han klemmer aua ut på deg. Det var du som begynte, glem ikke det.

– Du er redd ennå jo, sa Dill tålmodig.

Jem ville at Dill skulle vite en gang for alle at han ikke var redd for noesomhelst: – Det er bare det at jeg kan ikke

finne på en måte å få'n til å komme ut uten at'n får tak i oss. – Dessuten, Jem hadde en liten søster å ta hensyn til.

Da han sa det, skjønnte jeg at han var redd. Jem hadde den vesle søsteren å ta hensyn til den gangen jeg sa at han ikke torde hoppe ned av hustaket: – Hvis jeg slår meg ihjæl, hva skal det bh av deg da? Så hoppet han, kom ned uten å slå seg, og ansvarsfølelsen hans hadde ikke vist seg igjen før nå, utenfor Radley-huset.

– Har du tenkt å trekke deg? spurte Dill. – Gjør du det, så er du en ...

– Dill, en må tenke ordendig over sånne ting, sa Jem. – La meg bare tenke en stund det er akkurat som å få en skilpadde til å stikke hue ut

– Åssen det? spurte Dill.

– Tenne på en fyrstikk under'n.

Jeg sa til Jem at hvis han satte fyr på Radleys hus, ville jeg sladre til Atticus.

Dill sa det var stygt å tenne en fyrstikk under en skilpadde.

– D'ække stygt, det er bare for å overtale'n, d'ække som å hive'n på varmen, knurret Jem.

– Åssen vet du at en fyrstikk ikke gjør vondt?

– Skilpadder kjenner vel ikke noe, tosken, sa Jem.

– Har du vært skildpadde noengang, kanskje ?

– Gi deg nå, Dill! La meg bare få tenke vi kan vel få lurt'n

Jem ble stående i tanker så lenge at Dill gjorde en liten innrømmelse: –Jeg skal ikke si at du ikke torde, og du skal få bytte til deg *Det grå spøkelset*, hvis du bare går inn og tar på huset.

Jem lyste opp. – Ta på huset, ikke noe mer?

Dill nikket.

– Bare det, altså, helt sikkert? Jeg skal ikke ha noe av at du bærer deg og sier noe annet med det samme jeg kommer igjen.

– Bare det, ja, sa Dill. – Han kommer nok ut etter deg når han ser deg inne i gården, så skal Småen og jeg hoppe

på'n og holde'n så lenge at vi får sagt at vi ikke vil gjøre'n no.

Vi gikk fra gatehjørnet, krysset sidegaten som Radley-huset lå ved, og ble stående utenfor porten.

– Gjør det da, sa Dill, – Småen og jeg kommer like etter deg. – Jeg skal gå, sa Jem, – ikke mas på meg.

Han slentret bort til hjørnet av tomta, og så tilbake igjen, studerte det enkle terrenget som om han regnet ut hvordan han best skulle trenge seg inn, rynket pannen og klødde seg i håret.

Så geipet jeg til ham.

Jem slengte opp grinda og sprang bort til sideveggen på huset, slo til veggen med flate handa og løp tilbake forbi oss, uten å vente for å se om utfordringen hadde vært vellykket. Dill og jeg fulgte hakk i hæl. Da vi trygt var kommet tilbake på verandaen vår, andpustne og heseblesende, kikket vi bort dit.

Det gamle huset var det samme, sørgelig og skakt, men da vi glodde nedover gaten syntes vi at vi så en av de innvendige skoddene røre på seg. Et glimt. En ørliten, nesten usynlig bevegelse, og huset var stille.